

**ZALECENIA POLITYCZNO-GOSPODARCZE
DLA ROZWOJU PROCESU PRZKAZYWANIA WIEDZY I
PRZEPROWADZANIA DEMONSTRACJI POKAZOWYCH
W SEKTORZE OWOCOWYM NA
ŁOTWIE, LITWIE I W POLSCE
Raport z projektu InnoFruit**

Anda Adamsone-Fiskovica, Mikelis Grivins, Talis Tisenkopfs, Emils Kilis, Sandra Sumane
(Baltic Studies Centre; Institute of Horticulture)

2019 2

Rezultat 5.1: Zalecenia dla decydentów sektora sadowniczego

WP5 Działanie 5.1

(Luty 2019)

Pakiet roboczy nr 5 (WP5): Opracowanie zaleceń dla twórców polityki sektorowej

Działanie 5.1 (A5.1): Opracowanie zaleceń dla decydentów

Niniejszy dokument zawiera listę zaleceń politycznych, które opierają się na syntezie wyników wynikających z prac przeprowadzonych w ramach projektu InnoFruit, a zwłaszcza z badań i analiz przeprowadzonych w celu opracowania ram koncepcyjnych dla utworzenia gospodarstw demonstracyjnych. Wkład merytoryczny został również wniesiony w wyniku dyskusji między partnerami projektu, a także podczas szerszych krajowych warsztatów dla zainteresowanych stron, które odbyły się na Łotwie, na Litwie i w Polsce. Zalecenia te koncentrują się na koniecznych ulepszeniach w dziedzinie rozwoju wiedzy w sektorze owoców, które wymagają również rozwiązań politycznych i wsparcia.

Dane wejściowe dla poszczególnych krajów w ramach określonych zadań zostały dostarczone przez następujących partnerów:

PP1 - Instytut Ogrodnictwa (LatHort) (Łotwa)

PP2 - Instytut Ogrodnictwa, Litewskie Centrum Badawcze Rolnictwa i Leśnictwa (Litwa)

PP3 - Instytut Ogrodnictwa (Polska)

PP4 - Łotewskie stowarzyszenie producentów owoców (Łotwa)

PP9 - Wydział Rolnictwa, Łotwa Uniwersytet Nauk Przyrodniczych i Technologii (Łotwa)

Analiza ta została przeprowadzona przez zespół naukowców z dziedziny nauk społecznych (Baltic Studies Centre) podwykonawców PP1: Anda Adamsonė-Fiskovica, Mikelis Grivins, Talis Tisenkopfs, Emils Kilis i Sandra Sumane.

W przypadku cytowania proszę powoływać się do następującego odniesienia:

Adamsonė-Fiskovica, A., Grivins, M., Tisenkopfs, T., Kilis, E., Sumane, S. (2019) Zalecenia polityczno-gospodarcze dotyczące rozwoju transferu wiedzy i działań demonstracyjnych w sektorze owoców na Łotwie, Litwie i w Polsce. Raport końcowy. Projekt INNOFRUIT. Instytut Ogrodnictwa (LatHort); Baltic Studies Centre. 3

Zalecenie 1: Zapewnienie dostępu do niezależnych doradców zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin z dziedziny sadownictwa, w tym z przetwórstwa, jako części krajowego systemu doradczego w rolnictwie

Głównym problemem związanym z promowaniem transferu wiedzy i innowacji jest ogólny brak wyspecjalizowanych niezależnych doradców w zakresie uprawy roślin sadowniczych, którzy mogliby zapewnić kompetentne, bezstronne i terminowe doradztwo dla komercyjnych i niekomercyjnych producentów owoców. W tym obszarze zasadniczo nie ma doradców finansowanych przez państwo, co pozostawia tę niszę firmom komercyjnym, kilku niezależnym doradcom obejmującym szersze dziedziny wiedzy, a także naukowcom z publicznych i prywatnych instytutów badawczych, którzy kompensują ten brak doradców w terenie. Problem polega nie tylko na liczbie doradców, ich braku bezstronności i wiedzy, ale także na ich niewłaściwej dystrybucji, ponieważ porady muszą być dostępne w różnych częściach kraju, aby umożliwić bezpośredni i regularny kontakt z sadownikami w ich gospodarstwach i zakładach produkcyjnych. Istnieje również potrzeba objęcia szerokim spektrum wiedzy specjalistycznej niezbędnej dla producentów owoców, zajmujących się nie tylko etapem produkcji, ale także obróbką wstępną i dalszym uszlachetnieniem w celu zwiększenia wartości dodanej produkcji owoców.

Warunki krytyczne do wdrożenia zalecenia: (i) zapewnienie doradcom wystarczającej ilości szkoleń i wsparcia technicznego; (ii) kompleksowe podejście do świadczenia usług doradczych w całym cyklu produkcyjnym.

Zalecenie 2: Uznanie i wspieranie wkładu naukowców w świadczenie usług doradczych dla producentów owoców i wdrażanie innowacji poprzez uwzględnienie tych działań w ocenie wydajności instytutów badawczych i zapewnienie rekompensaty finansowej za poświęcony im czas

Obecnie naukowcy z państwowych instytutów badawczych zajmujących się sadownictwem często zapewniają bezstronną pomoc doradczą producentom. Te działania, które pozwalają na bezpośrednią interakcję z producentami, mają wielką wartość nie tylko dla sadowników, którzy otrzymują kompetentne porady, ale także dla samych naukowców, którzy mają możliwość uzyskania dodatkowego doświadczenia w terenie i zapoznania się z problemami, z którymi borykają się zarówno duzi producenci jak i produkujący na małą skalę. Doświadczenie zdobyte w terenie może służyć jako impuls do nowych pomysłów badawczych. W niektórych przypadkach działania te prowadzone są w ramach projektów tylko w czasie ich realizacji, na które instytucje otrzymały dofinansowanie, ale nie zapewniają one regularnej i stabilnej podstawy do spełnienia funkcji doradczej. Na razie działania te rzadko są postrzegane jako integralna część oficjalnej misji publicznych organizacji badawczych i jako takie nie kwalifikują się jako wskaźniki ilościowe i jakościowe wyników badań, które są brane pod uwagę przy ocenie tych organizacji. Ponieważ ta rola doradcza nie należy do formalnych zadań naukowców, nie przewiduje się jej również w ramach systemu wynagrodzeń i obliczeń obciążenia pracą. Konieczne jest uznanie, że konsultacje są nieodłącznym, a nie opartym na projekcie, obowiązkiem organizacji badawczych które zapewniają ciągłość dostępu do usług doradczych. Usankcjonowanie tej roli pozwoliłoby również na poprawę jakości świadczonych usług.

Warunki krytyczne do wdrożenia zalecenia: (i) stworzenie struktury zachęt dla naukowców w celu dostarczania porad zorientowanych na praktykę sadownikom i MŚP; (ii) większe zaangażowanie organizacji producentów owoców w ocenę wyników transferu wiedzy naukowców.

Zalecenie 3: Ułatwienie współpracy między różnymi dostawcami usług doradczych i organizatorami działań demonstracyjnych w sektorze owoców (sadownicy, MŚP, doradcy publiczni i prywatni, instytuty badawcze) poprzez regularne organizowanie seminariów i wymiany doświadczeń

Istnieje szereg indywidualnych działań podejmowanych przez różnych (także wzajemnie konkurujących) dostawców usług doradczych i organizatorów działań demonstracyjnych w sektorze rolnym, a zwłaszcza w sektorze owoców. Chociaż istnieje pewna współpraca między zaangażowanymi osobami i organizacjami, jest to w większości sporadyczne i nie dotyczy w równym stopniu wszystkich stron. W związku z tym istnieje niewykorzystany potencjał ściślejszej współpracy zarówno w zakresie wspólnego świadczenia usług doradczych i szkoleń, jak i dzielenia się pozytywnymi i negatywnymi doświadczeniami oraz promowania wzajemnego uczenia się.

Warunki krytyczne do wdrożenia zalecenia: (i) wzmocnienie zaplecza różnych dostawców usług doradczych poprzez wzmocnienie i wymianę wspólnych umiejętności doradczych, takich jak techniki ułatwiające, metody pracy grupowej, narzędzia transferu wiedzy i inne; (ii) wprowadzenie otwartego podejścia innowacyjnego w komunikacji i dzieleniu się wiedzą między różnymi usługami doradczymi promującymi uczenie się od siebie nawzajem, współpracę między rolnikami a naukowcami-konsumentami oraz inne formy otwartej i wspólnej innowacji; (iii) poszukiwanie możliwości utworzenia krajowych lub międzyregionalnych grup operacyjnych w sektorze sadowniczym w ramach EIP-Agri.

Zalecenie 4: Wspieranie doradców w udzielaniu porad poprzez tworzenie, finansowanie i utrzymywanie wspólnej platformy internetowej w celu wsparcia innowacji obejmującej informacje na temat zasobów wiedzy i dostawców porad dla producentów owoców w zależności od stadium rozwoju działalności biznesowej

Producenci owoców często nie zdają sobie sprawy z tego, jakiej konkretnej porady potrzebują, i nie ma systematycznie zorganizowanego repozytorium ani narzędzia, które jasno wskazywałoby rolnikom, jakie porady można uzyskać od różnych publicznych i prywatnych organizacji. W związku z tym istnieje pewna rozbieżność między potrzebami rolników, a dostępnymi narzędziami doradczymi. Dostępne, dobrze skonstruowane i przyjazne dla użytkownika narzędzie online, umożliwiłoby rolnikom i producentom łatwe i skuteczne poruszanie się po systemie doradczym oraz identyfikację obszarów, w których wymagana jest pomoc i ustalenie, gdzie mogą ją uzyskać. Narzędzie-platforma online umożliwiłoby zainteresowanym stronom ocenę sytuacji w łańcuchu wartości lub cyklu produkcyjnym, określenie ich potrzeb i określenie odpowiedniej wiedzy oraz dostępnych narzędzi lub doradców, które najlepiej by im pomagały. Proponowane narzędzie ma potencjał wspierania i strukturyzacji procesu podejmowania decyzji w odniesieniu do kolejności zaangażowania różnych doradców. Mogłoby to pomóc w dostosowaniu podaży (świadczonej usług i materiałów) i popytu (potrzeby rolników i producentów).

Warunki krytyczne do wdrożenia zalecenia: (i) powołanie specjalnej grupy inicjatywnej złożonej z wielu podmiotów, składającej się z naukowców, producentów owoców, doradców i decydentów politycznych w celu opracowania koncepcji wspólnej platformy internetowej; (ii) zaprojektowanie techniczne i uruchomienie platformy obsługiwanej przez sprawną i niezawodną organizację, aby zapewnić jej długoterminową funkcjonalność.

Zalecenie 5: Wspieranie tworzenia i utrzymywania dynamicznej sieci gospodarstw demonstracyjnych w uprawie owoców w oparciu o ich specjalizację

Demonstracje zarówno w placówkach badawczych, jak i w gospodarstwach towarowych są szeroko stosowane w różnych krajach w celu prezentowania ustalonych i nowatorskich podejść, metod i technologii rolniczych dla praktyków w celu zapewnienia kompleksowych i dostępnych informacji sensorycznych (słuchowych, wizualnych, dotykowych) na temat tych praktyk. Demonstracje te mogą w szczególności uzupełniać dostępne źródła wiedzy i porad dla rolników oraz stanowić cenny dodatek do bardziej konwencjonalnych form uczenia się. Ponieważ pojedyncze gospodarstwo może służyć jako platforma dla ograniczonej liczby obiektów demonstracyjnych, ważne jest, aby ułatwić utworzenie sieci składającej się z większej liczby gospodarstw demonstracyjnych, oferujących wspólnie wszechstronną i dynamiczną wiedzę specjalistyczną w sektorze owoców. Gospodarstwa te powinny obejmować dość szerokie spektrum profili gospodarstw pod względem wielkości, specjalizacji, modelu biznesowego i lokalizacji. Powinny zapewnić dostępność wiedzy w celu dostosowania się do preferencji każdej grupy docelowej. W ramach zwiększania zauważalności, dostępności i komplementarności aktywnych gospodarstw i usług demonstracyjnych należy utrzymać stronę internetową z dostępnymi farmami demonstracyjnymi w sektorze owoców¹ (najlepiej powiązaną z istniejącymi szerszymi platformami informacyjnymi dotyczącymi demonstracji w rolnictwie we wszystkich sektorach²), która będzie regularnie aktualizowana.

Warunki krytyczne do wdrożenia zalecenia: (i) utworzenie mapy z odniesieniem geograficznym (repozytorium online) gospodarstw demonstracyjnych, które są łatwe w nawigacji dla rolników; (ii) regularne aktualizacje internetowego repozytorium gospodarstw demonstracyjnych i zapewnienie finansowania tego narzędzia.

Zalecenie 6: Wprowadzenie finansowych i pozafinansowych zachęt dla gospodarstw komercyjnych stymulujących zaangażowanie się w organizowanie demonstracji w gospodarstwach sadowniczych

Podczas gdy uczenie się wśród rówieśników jest uznawane za cenne narzędzie do wzajemnego uczenia się, to demonstracje w gospodarstwach służą jako namacalny i zorientowany na praktykę sposób dzielenia się doświadczeniami i promowania różnych metod i praktyk rolniczych. Format ten wymaga również znacznych inwestycji finansowych i w zasoby ludzkie. Aby zmobilizować i zachęcić właścicieli gospodarstw, którzy są otwarci na współpracę i dzielenie się wiedzą, ważne jest ustanowienie i zaoferowanie im zestawu zachęt, które rekompensowałyby ich wysiłek i czas. Mogą to być zachęty zarówno finansowe, jak i niefinansowe - mające na celu bezpośrednio pokrycie związanych z demonstracjami kosztów (w tym infrastruktury, personelu) lub zapewnienie pewnych korzyści gospodarzowi gospodarstwa w zakresie bezpłatnego wsparcia doradczego, szkoleń, ulg podatkowych, preferencyjnych warunków przy udzielaniu pomocy od państwa lub w postaci innych bodźców. Większość sadowników potrzebowałaby dodatkowych nakładów, umiejętności i szkoleń, aby demonstracja była dobrze zorganizowanym i wydajnym narzędziem edukacyjnym. Obejmowałoby to wspólne wytyczne dotyczące ustanowienia, prowadzenia i monitorowania demonstracji na farmach, a także praktyczne szkolenie w zakresie metod prezentacji i komunikacji. Proces ten byłby również ułatwiony dzięki jasnemu (ale niezbyt wymagającemu) zestawowi podstawowych kryteriów kwalifikowania obiektu jako farma demonstracyjna na poziomie krajowym lub sektorowym. Dostyc cenne doświadczenie i wiedza oparta na praktyce są uzyskiwane przez poszczególnych rolników przy

¹ <http://fruittechcentre.eu/en/demo-network>

² Zobacz <https://farmdemo.eu/hub/>

realizacji różnych projektów inwestycyjnych finansowanych z publicznych systemów wsparcia, jednak często pozostają one tylko w obrębie danego gospodarstwa. W celu ułatwienia rozpowszechniania tej wiedzy i użyteczności dla większej społeczności rolniczej, beneficjenci tego finansowania mogliby być zachęceni do dzielenia się wiedzą zdobytą podczas realizacji projektu również z innymi sadownikami.

Warunki krytyczne do wdrożenia zalecenia: (i) przygotowanie wytycznych metodycznych / podręcznika dla gospodarzy farm demonstracyjnych, które mają być szeroko rozpowszechnione wśród istniejących i potencjalnych gospodarstw demonstracyjnych i doradców; (ii) zapewnienie finansowanego przez państwo wsparcia mentorskiego dla gospodarstw demonstracyjnych przez doświadczonych sadowników, doradców i naukowców w zakresie zarówno rozwoju obiektów demonstracyjnych, jak i wdrażania procesu demonstracyjnego.

Zalecenie 7: Dostosowanie wymogów formalnych (w przypadku obiektów na miejscu, częstotliwości imprez publicznych) do organizacji i wdrażania działań demonstracyjnych w gospodarstwach do realistycznych możliwości przeciętnych gospodarstw rolnych

Chociaż odnotowuje się coraz większe uznanie dla wartości i potencjału demonstracji w gospodarstwach jako źródła uczenia się rolników, opracowuje się szereg środków politycznych w celu ustanowienia obiektów demonstracyjnych w gospodarstwach badawczych i komercyjnych, istnieje szereg wymogów formalnych trudnych do spełnienia przez gospodarstwa i organizatorów demonstracji. Jeden zestaw wymagań odnosi się do obecności i stanu różnych obiektów na miejscu (w tym sanitarnych) niezbędnych do przyjmowania większych grup odwiedzających. Wymogi te często trudno jest zapewnić w typowych gospodarstwach towarowych. Podobnie wymagana częstotliwość działań demonstracyjnych w jednym gospodarstwie rolnym w ramach publicznego systemu finansowania powinna być dostosowana do konkretnego przedmiotu demonstracji, możliwości gospodarstwa i harmonogramu jednoczesnych działań, co pozwoli uniknąć nierównomiernego przebiegu i okresowego przesylenia wydarzeniami pokazowymi. Istnieje potrzeba pewnej elastyczności i pola manewru w zależności od różnych czynników wewnętrznych i zewnętrznych, które mogą wywierać wpływ na przebieg demonstracji w trakcie jej przygotowania i realizacji.

Warunki krytyczne do wdrożenia zalecenia: (i) zastosować rozróżnienie między ograniczonym zestawem obowiązkowych wymogów a szerszym zestawem zalecanych / opcjonalnych funkcji w gospodarstwach demonstracyjnych (ii) dostosować farmy demonstracyjne poprzez ukierunkowanie finansowania w projektach modernizacji rolnictwa i gospodarstw, które znacząco pomogłyby im ulepszyć bazę techniczną do celów demonstracji w gospodarstwach.